

Ministryně
Michaela Marksová

Strana 2

Vladimír Špidla
Mezigenerační solidarita

Strana 4

Poradna proti
násilí na internetu

Strana 4

GENDER STUDIES

www.genderstudies.cz

Gender Studies NOVINY

Vychází 17. června 2016

Neprodejné
Bezplatný výtisk

Vážené čtenářky a čtenáři,

19. červen si již tradičně připomínáme jako Den rovnosti žen a mužů. Může se zdát zbytečné připomínat něco, co mnohým z nás přijde samozřejmé, ale při bližším pohledu zjistíme, že nerovnostem stále ještě neodzvono. Ačkoli jsou ženy srovnatelně kvalifikované a vzdělané či dokonce vzdělanější – počet absolventek vysokých škol v Česku lehce převyšuje počet absolventů – a pracují stejně dobře, za svou práci berou o více než o pětinu méně peněz. Čím výše pak jdeme po kariérním žebříčku, tím méně žen potkáme, a další nepřímá úměra charakterizuje i rostoucí rozdíl v platech mezi ženami a muži právě na vysokých pozicích – čím vyšší plat, tím větší znevýhodnění žen. V uplynulém roce jsme se zaměřili rovněž na to, jaké ekonomické dopady má pro ženy mateřství. Výsledky výzkumů jsou alarmující. České matky na dlouhou dobu zcela opouští trh práce, na který se vrací jen s obtížemi, a jejich finanční situace se v období, kdy jsou děti malé, výrazně zhorší. V zájmu toho, aby se po mateřské, resp. rodičovské mohly vrátit na trh práce, vstupují ženy častěji do tzv. prekérních forem práce, přijímají zaměstnání, která jsou pod úrovní jejich kvalifikace a mají horší pracovní podmínky. V zásadě lze shrnout, že současný stav je velmi nevýhodný pro ženy samotné a jejich rodiny i stát a zaměstnavatele, kteří ztrácí potenciál kvalifikovaných ženských pracovních sil.

Prvním předpokladem pro změnu tohoto stavu je mít dostatek informací. I proto se vám dostávají do rukou tyto noviny. Přejeme zajímavou a poučnou četbu.

Helena Skálová
Ředitelka Gender Studies

Stát se matkou? V Česku to znamená přijít o práci, kvalifikaci i peníze

Tereza Krobová

Rodičovská u nás je jedna z nejdelších na celém světě. Bohužel ženy se po ní s obtížemi vracejí na trh práce. Když už práci seženou, musejí počítat s menším platem. Tvrdý střet s realitou zažívá prakticky každá žena.

„**O**tom, jestli půjdu na mateřskou, nebo ne, jsem ani chvíli nepochovala. Přesto nastala spousta chvil, kdy jsem toho rozhodnutí litovala,“ říká 32letá Šárka, matka dvou dětí, které teď chodí do školky. Sama totiž zakusila, jak těžké je pro ženy v Česku se po rodičovské vracet do práce, a to nejen tehdy, když se vrátit musí. Nezáleží přitom tolik na tom, zda jde o ženy žijící v partnerství, manželství, nebo zda jde o samoživitelky. Ženy se totiž po mateřské stávají nezaměstnanými i nezaměstnatelnými.

Na vině je do značné míry současná legislativní úprava mateřské a rodičovské, která patří k nejdelším a nejtěžším na světě. Připočteme dále nedostatek míst ve školkách

a jeslích i nechuť zaměstnavatelů využívat flexibilní formy zaměstnání.

Výsledkem je situace, která ženy motivuje spíše k tomu, aby zůstaly doma, než aby se snažily sladit péči o rodinu s prací. Problém je přitom výrazně genderovaný: český systém totiž ještě stále znevýhodňuje ženy – matky, pečovatelky a strážkyně domácích krbů.

Česká republika patří v evropském srovnání mezi země s největším negativním vlivem mateřství na míru zaměstnanosti žen. Zaměstnanost českých matek s dětmi pod 15 let dosahuje pouhých 57 procent, což je podle OECD Family Database za rok 2015 jedna z nejnižších hodnot v EU.

Zaměstnanost matek, které se o své děti starají samy, je pak o 10 procentních bodů

vyšší než zaměstnanost matek v rodinách se dvěma rodiči.

Ženy v Česku přitom pracovat chtějí (nebo vzhledem k ekonomické situaci musejí). Ačkoliv zůstávají mimo trh práce v evropském srovnání relativně dlouhou dobu, zaměstnanost matek školních dětí naopak průměrnou zaměstnanost matek stejně starých dětí v EU vysoce převyšuje.

Studie Aleny Bičákové a Kláry Kalíškové z roku 2015 zjistila, že míra nezaměstnanosti je jedna z nejvyšších právě po ukončení rodičovské dovolené, tedy ve věku tří let dítěte. Tehdy u žen s maturitním a vyšším vzděláním dosahuje 12 procent, u žen bez maturity dokonce 28 procent.

„U žen - matek s tříletým dítětem je vznik nezaměstnanosti pravděpodobně způsoben ztrátou nároku na návrat do předchozího zaměstnání. U žen s dětmi mladšími ale vysoký podíl žen nezaměstnaných ihned po rodičovské dovolené zpochybňuje faktickou funkčnost ochranné doby pro návrat do předchozího zaměstnání,“ upozorňují autorky.

Problémem navíc je, že téměř každá čtvrtá žena se stane nezaměstnanou až poté, co nějaký čas pracovala. U žen s dětmi v předškolním věku navíc nemusí být nezaměstnanost pouze krátkodobým obdobím »

Problémy s prací pomáhá řešit bezplatná právní poradna Gender Studies

Online poradna
www.rovneprilezitosti.cz

Telefonická poradna
Úterý 9.00–11.00 a pátek 16.30–18.30
na čísle 774 913 350

Nevíte, na co máte po rodičovské nárok, zažili jste diskriminaci v práci? Obrátit se můžete na bezplatnou právní poradnu organizace Gender Studies, ve které vám situaci pomohou řešit právničky Kateřina Lovitt a Eva Fialová. Vyberáme nejčastější problémy, na které se v poslední době ptáte.

Jak mám postupovat, pokud se chci vrátit do zaměstnání po ukončení rodičovské dovolené na zkrácený úvazek?

Podle § 241 odst. 2 zákoníku práce je zaměstnavatel povinen vyhovět žádosti zaměstnankyně pečující o dítě do 15 let o kratší pracovní dobu, nebrání-li tomu vážné provozní důvody. Žádejte vyjádření zaměstnavatele písemně. Musí vám sdělit, jaké vážné provozní důvody mu brání v tom, aby vám přiděloval práci tak, jak požadujete. Pokud je nemá, je povinen vaši žádosti o úpravu pracovní doby vyhovět.

Čerpám rodičovskou dovolenou do tří let věku dítěte. Moje nástupkyně z práce odešla a já jsem byla požádána o výpomoc. Zaměstnavatel se mnou uzavírá dohodu o provedení práce, v níž je uvedena stejná činnost, jakou jsem vykonávala před odchodem na mateřskou. Prý je to v pořádku.

Podle § 34b odst. 2 ZP zaměstnanec v dalším základním pracovněprávním vztahu u téhož zaměstnavatele nesmí vykonávat práci, které jsou stejně druhově vymezeny. U zaměstnavatele, jímž je stát, toto platí jen tehdy, jedná-li se o výkon práce v téže organizační složce státu. Po dobu rodičovské můžete u zaměstnavatele vykonávat práci, která musí být druhově odlišná než práce, kterou máte v pracovní smlouvě. Se zaměstnavatelem lze uzavřít pracovní smlouvu, dohodu o pracovní činnosti nebo dohodu o provedení práce s jiným druhem vykonávané práce.

Jakým způsobem se mi vypočítá peněžité pomoci v mateřství v případě, že u zaměstnavatele jsem rok po návratu z první mateřské, nyní jsem těhotná a nastoupím na nemocenskou?

Podle § 19 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění se u zaměstnankyně, které za trvání téhož zaměstnání vznikl nárok na další peněžité pomoci v mateřství v období do čtyř let věku předchozího dítěte, za denní vyměřovací základ považuje denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet předchozí peněžité pomoci v mateřství, pokud je vyšší než denní vyměřovací základ zjištěný pro výpočet další peněžité pomoci v mateřství. Pokud jste v pracovním poměru u stejného zaměstnavatele a první dítě nedosáhlo věku čtyř let, bude se vám PPM vypočítávat z vyměřovacího základu, kterého jste dosahovala před odchodem na první mateřskou, pokud nebude pro vás nový základ výhodnější.

TÉMA

Kdo pečuje, bere na sebe riziko ztráty příjmů

Klára Čmolíková Cozlová

Toto číslo novin se zaměřuje na téma ekonomické dopady mateřství. Jak vnímáte toto spojení?

Je to pro mě téma, jakkoliv si myslím, že ekonomice dáváme pozici daleko významnější, než jí náleží. Navíc většina rozhodnutí se neodehrává ekonomicky, především těch nejdůležitějších rozhodnutí v životě: jako např. do koho se zamiluji, kdy si pořídím dítě apod. Ale na druhé straně je jasné, že mateřství a péče o děti má ekonomické důsledky pro toho, kdo pečuje.

Říkáte hezky: pro toho, kdo pečuje. Socioložka Hana Maříková upozorňuje na větší důraz, který je kladen mateřstvím nežli na rodičovství.

Mateřství samotné ty velké důsledky nemá. Věřím, že náš sociální systém je dokáže dobře podchytit. Ale ty důsledky se potom projevují kvůli péči (o děti), a pak je jedno, jestli je pečující muž nebo žena. Ten, kdo pečoval, musí na sebe vzít ztrátu příjmů, a to prakticky po celý život. A vše se nakonec projeví v důchodu v překlopení do nízké penze.

Zároveň ale výzkumy ukazují, že paradoxně rodičovství má na muže na rozdíl od ženy po kariérní stránce pozitivní vliv.

Klasická reakce společnosti na rodičovství ženy a muže je velmi rozdílná a genderově podmíněná. Kdysi jsem četl článek o pokusu: pracovní stůl a na něm je fotografie rodiny. Když bylo respondentovi řečeno, že je

Lidé k sobě v principu chtějí být solidární a stát by jim v tom měl umět pomoci. Ne dávkami, ale podporou péče, říká v rozhovoru

Vladimír Špidla.

to ženský pracovní stůl, tak byl z jeho strany komentář: ta příliš málo pracuje, pořád myslí jen na rodinu. Když bylo respondentovi řečeno, že to byl mužský stůl, tak reakce byla: ten hodně pracuje, protože myslí na rodinu.

Myslíte, že ještě funguje mezigenerační solidarita?

Jakmile mluvíme o abstraktním přístupu, tak to je dost otázka. Ale reálně funguje. Když se podíváte, jak prarodiče podporují rodiny s dětmi, tak to je zřetelné. Nebo přebírají péči např. o malé děti, tak to bezpochyby existuje.

Funguje solidarita i obráceně směrem ke starší generaci?

Jak tak pozoruji svět, tak bych řekl, že také existuje. Celá řada starších lidí je ráda, že má děti, a cítí se jimi podporovaná. A nakonec zjistíte, že je to pravda – měl jsem zkušenost s nemocnicemi a viděl jsem, že lidé chodí za svými rodiči. Myslím, že solidarita funguje.

Co solidaritě může napomoci?

Mezigenerační solidarita, a solidarita ve společnosti obecně, je tím vyšší, čím je silnější sociální systém. Lidé se chtějí chovat solidárně a jejich základní reflex je, že se tak chovají. Nicméně jen do chvíle, než jsou přetížení. A tak ty společnosti, které právě dokážou institucionálně podchytit, že k přetížení nedochází, umí nabídnout pomoc a podporu, solidaritu podporují.

Máte různé zkušenosti z Evropy i světa. Je něco, čím by se dalo inspirovat?

Nejúspěšnější podpora rodin je v současnosti ve Francii, od silné demografické deprese po 2. světové válce ji dokázali změnit a dnes připadá 2,1 narozených dětí na ženu ve fertilním věku. Základ je, že neposkytují ani tak finance, jako spíše podporu a poskytování péče. Zajímavou zkušenost mám i z Belgie, kde funguje systém vocherů na péči či na pomoc s domácností.

Nicméně pokud nemá pečující – většinou žena – finance, tak se stává závislou. A může to měnit celý vztah.

To ano, genderová nerovnováha tady je. Nicméně pokud systémy nejdou přes dávky, ale přes podporu, tak umožňují návrat do práce a ekonomickou nezávislost. Citová a vzťahová závislost vždycky existuje, když jde o pořádný vztah, tak se jí oba dva nevyhnou. Jde ale o dobře udělané školky, jesle, družiny. Tak umožníte ženě, aby šla do práce – aby mohla jít do práce oba rodiče. Základ je nezávislost.

Knihovna Gender Studies

Už 24 let funguje knihovna Gender Studies. Původně byla v bytě socioložky Jiřiny Šiklové a její základ tvořila její soukromá sbírka feministické literatury, složená ze zahraničních darů, například od kalifornské univerzity v Santa Cruz nebo americké organizace Network of East-West Women. Knihovna získávala od jednotlivců historicky cenné publikace a vytvářela základy pro budoucí Archiv Elišky Krásnohorské a počátků ženského hnutí. V průběhu své existence knihovna získávala finance na nákup fondů od zahraničních nadací, zejména Heinrich Böll Stiftung, Open Society Fund, Open Society Institute, Network of East-West Women a Global Fund for Women. Od roku 2005 se fond specializuje na rovné příležitosti žen a mužů na trhu práce a rozrůstá se díky projektům převážně z EU a darům.

V současnosti knihovna Gender Studies čítá na 10 000 svazků a je veřejnosti přístupná od úterý do čtvrtka mezi 12. a 18. hodinou. Sídlí na adrese Masarykovo nábřeží 8, Praha 2.

Nenechte se rozložit

Michaela Svatošová

V těchto dnech vrcholí informační kampaň s názvem Nenechte se rozložit. Upozorňuje především na bezplatnou právní poradnu (dostupnou na www.stopkybersikane.cz) zaměřenou na problematiku on-line násilí. Unikátní poradna je určena pro osoby starší 18 let a provozuje ji organizace Gender Studies.

Informační kampaň, která probíhá ve veřejném prostoru v Praze, Ostravě a Brně, rovněž poukazuje na fakt, že násilí konané ve virtuálním prostoru je velmi často podceňováno nebo zjednodušováno. Příčinou je samotná povaha internetu. Ten se jeví jako anonymní, a protože různé formy virtuálního násilí postrádají fyzickou podobu, je často obtížné je jako násilí chápat. I ve virtuální sféře se ale jedná o násilí, které může mít velmi konkrétní dopady na jedince a dokonce i na celou společnost. Násilí na internetu je stejně bolestivé jako to v reálném prostředí.

Poradna pomůže hledat řešení v takových případech, jako je krádež vaší identity,

pokud ji použije někdo bez vašeho svolení. Může se také jednat o šíření pomluv s cílem poškodit vás, umístování inzerátů (často týkajících se erotických služeb) s vašimi kontaktními údaji.

Rovněž s námi můžete konzultovat založení účtu, podmínky poskytovatelů internetových služeb, jak odstranit informace z internetu nebo jak postupovat v případě řešení problémů právní cestou. Právní poradnu můžete tedy využít i preventivně.

Kampaň a provoz právní poradny jsou součástí rozsáhlého projektu Stop kybernásilí na ženách a mužích, v rámci kterého vznikla série výzkumných studií.

Poradna Stop kybernásilí je dostupná na stránkách www.stopkybersikane.cz, kde lze položit diskrétní či veřejný (ale anonymní) dotaz, nebo na telefonu 774 913 350.

Linka je v provozu každé úterý od 9 do 11 hod. a v pátek od 16.30 do 18.30 hod. Služby poradny jsou bezplatné.